

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

Liturgi for velsignelse av hus og hjem

Det teologiske Menighetsfakultet gir med dette sin høringsuttalelse til Kirkerådets dokument:
"Liturgi for velsignelse av hus og hjem".

Oslo, 05.06.12

Vennlig hilsen

Vidar L. Haanes

Rektor

I INNLEDNING

BAKGRUNN: Nemd for gudstjenesteliv (NFG) vedtok i 2010 å utarbeide bønner og velsignelser *for ulike anledninger*. En av disse er dette forslaget til liturgi for velsignelse av hus og hjem som er utarbeidet på grunnlag av en tilsvarende nordsamisk liturgi vedtatt i Samisk kirkeråd i 2007. Forslaget ble behandlet av Kirkerådet 16. mars i år og er nå sendt ut på høring. Eventuelt godkjennende vedtak er berammet til Kirkemøtet våren 2013.

TILSLUTNING: Det teologiske Menighetsfakultet er i all hovedsak positiv til forslaget til liturgi som er sendt ut på høring. I dette ligger det en prinsipiell støtte til at Den norske kirke trenger en slik liturgi. Videre rommer dette en tilslutning til at liturgien skal kunne møte ulike situasjoner og behov. Til sist vil vi også gi honnør for den nøkternhet som så vel høringsdokumentet som selve liturgien gjennomgående er preget av. Liturgien omfatter et felt der krevende teologiske problemstillinger og sammensatte erfaringer kommer til uttrykk. Nettopp fordi mange forhold er vanskelige å sette ord på eller komme til rette med, trenger vi en liturgi. Forslaget som nå er sendt ut på høring, er et godt utgangspunkt for et endelig vedtak.

ENDRINGER: Et godt utgangspunkt kan likevel bli bedre. Den liturgiske teksten framstår på flere punkter noe uferdig, både språklig og innholdsmessig. I en ellers grundig saksframstilling stiller vi også spørsmålstegn ved den noe ensidige skapelsesteologiske fundamenteringen av det foreliggende liturgiforslaget. Dette behandler vi i et eget avsnitt mot slutten av dokumentet ("Teologiske betraktninger", s.11). Nedenfor besvarer vi høringssspørsmålene punkt for punkt. Der framkommer også de konkrete endringsforslagene vi foreslår til selve liturgien. For å lette lesningen er endringsforslagene også samlet i et eget avsnitt helt til slutt ("Konklusjoner", s.14).

II HØRINGSSPØRSMÅLENE

SPØRSMÅL 1

Er det ønskelig at det vedtas en slik liturgisk ordning for velsignelse av hus og hjem? Hvis svaret er nei, bør det da utarbeides en veiledning for prester og andre kirkelige medarbeidere om dette?

MF svarer

Ja. Det er ønskelig.

NFG ønsker å innføre en liturgisk ordning som vi i liten grad har tradisjon for i vår kirke. Dette blir begrunnet med at ordningen i en viss forstand allerede er innført og i bruk, i og med den nordsamiske velsignelsesliturgien som Samisk kirkeråd godkjente allerede i 2007. Denne er i norsk oversettelse også blitt brukt andre steder i landet. Videre knytter NFG forslaget om en egen liturgi for velsignelse av hus og hjem til et ønske om å møte eller demme opp for nyreligiøse strømninger, hvor såkalt rensing av hus også er blitt gjenstand for kommersielle interesser. Sist, men ikke minst, rommer den foreslåtte liturgien en mulighet til å uttrykke en positiv kristen holdning til skaperverket og til de materielle betingelsene for menneskelivet i alminnelighet. Dette er betraktninger og vurderinger MF i all hovedsak støtter. Vi lever i en tid med økt grad av ritualisering på flere områder. Denne liturgien imøtekommer et reelt behov og tilbyr livstolkning og hjelp på en balansert måte.

SPØRSMÅL 2

Liturgien kan brukes når noen ber en prest eller en annen kirkelig medarbeider komme og velsigne deres nye hjem. Den kan også anvendes når noen opplever uro eller utrygghet.

- a. Er det ønskelig at liturgien kan brukes ved begge disse anledningene?
- b. Ivaretar liturgiforslaget begge disse hensyn?
- c. Hvordan kan dette eventuelt forbedres?

MF svarer: a

Ja. Det er ønskelig.

MF svarer positivt på dette som vi forstår som ett av hovedspørsmålene i høringen, vel innforstått med de dilemmaer en slik kopling mellom to ulike hensyn innebærer. Vi kjenner denne typen liturgier særlig fra katolsk sammenheng, hvor de går under betegnelsen sakramentalier. Slike ordninger representerer en form for helliggjørelse av ulike menneskelige livsområder og kan også romme bønner om vern fra nød og fare. I denne typen sakramentalier skjer helliggjørelsen av de ulike livsområdene normalt i adskilte liturgiske handlinger som gir større anledning til at hvert aspekt kommer til uttrykk i kraft av sin egenart. En liturgi som denne, som møter flere, ikke helt sammenfallende erfaringer og hensyn, vil lett kunne framstå mindre kontekstuell og presis. Når vi likevel velger å følge NFG i sin anbefaling, er det i hovedsak ut fra *pragmatiske overveielser*; vi tror ikke tiden er moden for en liturgi som ensidig adresserer "uro i huset". Vi mener dessuten med NFG at det i første omgang er viktig å etablere en liturgi for velsignelse av hjem og arbeidssted i alminnelighet, og at hensynet til "uro i huset" i første omgang best ivaretas innenfor rammen av dette.

b. Ivaretar liturgiforslaget begge disse hensyn?

MF svarer: b

Et stykke på vei.

Det kan være gode grunner for å trå noe varsomt når en ordning av denne typen skal innføres. Etter vårt syn bærer liturgien ikke bare preg av kompromiss mellom ulike bruksområder, men også av betydelig grad av forsiktighet. Vi tenker da særlig i møte med de fenomener som her omtales som "uro". Denne forsiktigheten er det etter vårt syn gode grunner for, både av hensyn til fenomenets teologiske kompleksitet, og de følelser erfaringen av uro i huset er ledsaget av. Vi spør oss likevel om NFGs tilnærming her er *for forsiktig* (jf 3 b)? Siden utgangspunktet er en liturgi som skal favne ulike forhold, er det trolig i møte med det urolige huset at forslaget til liturgi kan komme noe til kort. Større grad av liturgisk frihet vil kunne imøtekomme noe av dette (jf pkt c).

c. Hvordan kan dette eventuelt forbedres?

MF svarer: c

NFGs forslag til liturgi for velsignelse av hus og hjem gir bare i begrenset grad anledning til *stedegengjøring, involvering og fleksibilitet*, for å anvende de metodiske kjerneverdiene som gudstjenestereformen har gitt oss. Vi kommenterer involveringsaspektet lenger nede. Her vil vi særlig påpeke liturgiforslagets begrensede fleksibilitet. Dette får også konsekvenser for muligheten til å tilpasse ordningen til anledningen og de lokale forhold, altså det vi forstår med stedegengjøring. Rent konkret ønsker vi derfor å styrke fleksibiliteten ved at liturgen gis anledning til —

- å formulere *egne inngangsord*.
- å velge *andre tekster* enn de som er foreslått (i samråd med de som tilhører huset).
- å formulere *en fritt formulert (for-) bønn*, samtidig som de som hører til i huset får anledning til å *tenne lys* og formulere sine egne *stille bøinner* i tilknytning til forbønnen.
- å fortsatt kunne velge bredt blant *salmer*, samtidig som det blir tydeliggjort at salmevalget bør skje i samråd med dem som hører til i huset

SPØRSMÅL 3

a. Høringsdokumentet legger vekt på at når noen opplever uro eller utrygghet i hus, er det ikke kirkens oppgave å «stille diagnose» eller bekrefte de teorier som presenteres. Er dere enige i denne forutsetningen?

b. Hvis ikke, utdyp gjerne dette nærmere.

c. Er dere tilfreds med formuleringen «opplever uro eller utrygghet», eller bør det formuleres annerledes? I så fall hvordan?

MF svarer: a

Ikke fullt ut.

b. Hvis ikke, utdyp gjerne dette nærmere.

MF svarer: b

Fenomenet "uro i huset" kan romme en rekke ulike erfaringer. Vi slutter oss til NFGs hovedføring om at det ikke er kirkens primære oppgave i denne sammenhengen å stille diagnose. Ikke bare fordi slike erfaringer i alminnelighet er vanskelig både å beskrive og vurdere gyldigheten av, men også fordi erfaringenes tyngde, kompleksiteten i mulige fortolkninger, samt muligheten for å misbruke åndelig makt, bør anspore til forsiktighet.

Dette trenger likevel ikke å bety at kirken ikke på mer generelt grunnlagt kan ha noe å si om de mange typer erfaringer og virkelighetsfortolkninger som fenomenet berører. Veiledningen om å være forsiktig med å stille diagnose forstår vi i første rekke *sjelesørgerisk*; normalt er ikke dette verken tiden eller stedet. "Å stille diagnose" ville i denne sammenhengen lett bety både å si for mye og for lite. Nettopp liturgien tilbyr her det språket vi er på leting etter.

Likevel bør det etter vårt syn gis en anbefaling om en *forutgående samtale* der det å trekke opp grensen mot alvorlige sinnslidelser vil være en sjelesørgerisk forpliktelse. Videre vil det ha sjelesørgerisk betydning å kunne avverge en misforstått kopling mellom uro i huset og beboernes åndelige liv. Godt sjelesørgerisk skjønn handler til sist også alltid om å vite når liturgien *ikke* bør tas i bruk (se forslag til ny rubrikk). En slik rubrikk vil kunne lyde:

- En samtale med de som hører til i huset inngår normalt i forberedelsene til handlingen. Det gir anledning til å tilpasse liturgien til lokale og aktuelle forhold og lytte til erfaringene til de som hører til i huset. Godt sjelesørgerisk skjønn handler også om å vite når liturgien ikke bør tas i bruk.

c. Er dere tilfreds med formuleringen «opplever uro eller utrygghet», eller bør det formuleres annerledes? I så fall hvordan?

MF svarer: c

Ja. Dette er en god formulering.

Formuleringen "uro og utrygghet" sier etter vårt syn tilstrekkelig, og ikke for mye, om hva slags erfaringer denne liturgien (også) skal imøtekomme. Betegnelsen uro opplever vi innebærer en hensiktsmessig tvetydighet. Sammenstilt med "utrygghet" peker ordet primært i retning av "indre uro", samtidig som formuleringen heller ikke utelukker uro av en annen art. "Utrygghet" forstår vi som således dels om en presisering av uroen, dels som en konsekvens av den. Mer trenger ikke å bli sagt om fenomenet innenfor rammen av en liturgi.

SPØRSMÅL 4:

I liturgien og i dokumentet legges det vekt på at velsignelse av hus og hjem skjer ved Guds ord og bønn, og at bruk av lys og eventuelt andre symboler avgjøres lokalt. Er dere enige i dette?

MF svarer: 4

Nei. Ikke fullt ut.

Vi forstår tilbakeholdenheten med å gi en normerende veiledning i bruken av kirkelige symboler som en måte å avgrense seg mot ulike former for åndemaning og magi, hvor vi nettopp vet at bruk av ulike symboler og effekter gjerne spiller en vesentlig rolle. Dette er en tilbakeholdenhet vi deler.

Slik rubrikken nå er formulert, uttaler NFG seg her likevel først og fremst om hvor *beslutningsmyndigheten* bør ligge og ikke om hvilke og hvor mange symboler som skal kunne komme til anvendelse. Etter NFGs mening bør beslutningen ligge lokalt. Selv om vi på andre områder, og til dels også på dette feltet, støtter denne formen for fleksibilitet og stedegengjøring, mener vi at NFG her er litt for tilbakeholden. Nettopp fordi bruk av symboler på i møte med fenomenet "uro i huset" kan være særdeles følsomt, vil tydelige anvisninger gi god veiledning til sondringen mellom sunn og usunn anvendelse av tegn og symboler. Rett anvendt mener vi at både kors og lys er tegn som kan gi tydning og trøst innenfor rammen av denne liturgien. Vi foreslår derfor at:

- korstegnet, som nå er inkludert som en del av velsignelseshandlingen, inkluderes også i forlengelse av den trinitariske hilsenen innledningsvis.
- det gis anledning til at en som hører til i huset tenner et (Kristus-)lys under forberedelsen til handlingen.

- det gis anledning til at forbønnen ledsages av lystenning, gjerne slik at bønnen etterfølges av stillhet og lystenning, slik at den enkelte kan formulere sine egne bønner.
- selve liturgien bør formes på en slik måte at den kan ligge igjen i huset etter at handlingen er over som et synlig tegn og minne.

Spørsmål 5

Gi gjerne kommentarer og endringsforslag til hovedavsnitt 3 i høringsdokumentet om Kommentarer til enkeltledd i liturgien.

MF kommenterer: 5

— Innledende rubrikker og salme —

FORUTGÅENDE SAMTALE: NFG har ikke funnet det nødvendig å inkludere i rubrikkene at det skal eller bør legges til rette for en samtale i forkant av den liturgiske handlingen. MF finner dette utilstrekkelig. I praksis vil en slik samtale uansett måtte finne sted, i det minste for å avklare enkelte praktiske forhold. Videre mener vi at med en samtale unngår man slagsiden mot at den liturgiske handlingen kan bli forstått i mer magiske termer. Vi forstår liturgien som en kirkelig handling av gudstjenestelig karakter. I tråd med kjerneverdiene involvering og stedegengjøring finner vi det naturlig å *involvere* de som hører til i huset i planleggingen av den liturgiske handlingen. Til sist mener vi at liturgiens dobbelte sikte krever en avklaring av hva som ligger til grunn for henvendelsen. I tråd med det vi har sagt overfor, vil det etter god sjelesørgerisk skikk være nødvendig å lytte til beboernes erfaringer og eventuelt også avgrense seg mot tilfeller av alvorlige sinnslidelser.

ANSVAR FOR TJENESTEN: I den første rubrikken tales det om "presten eller en annen kirkelig medarbeider", mens den andre rubrikken kun nevner presten. Etter vårt syn bør den utvidete formuleringen gjelde begge steder. På bakgrunn av liturgiens ulike bruksområder, mener vi det er grunn til å spørre om ikke dette bør presiseres til "presten eller en annen kirkelig medarbeider i vigslet stilling". Det siste kan være avgjørende for at tjenesten knyttet til møte med uro i huset ikke skal være unndratt biskoppelig tilsyn.

TJENESTEDRAKT: Rubrikkene sier heller ikke noe om tjenestedrakt. I forlengelse av det som er sagt overfor, mener vi det er naturlig at alle vigslede medarbeider bærer tjenesteskjorte under handlingen. Teksten i rubrikken kan lyde:

- Vigslet medarbeider bærer tjenesteskjorte under ledelsen av liturgien.

STEDET: Det synes for oss å være et misforhold mellom overskriften (med de påfølgende rubrikkene) og selve liturgien knyttet til *bruksområdet* for den foreslåtte handlingen. Liturgien har overskriften "Velsignelse av hus og hjem", mens det i inngangsordene uttrykkelig også nevnes "arbeidsstedet eller lignende" som aktuelle bruksområder. Det er etter vårt syn ikke noe i veien for å inkludere også disse, men da må rubrikkene forberede også for dette. Dette kan formuleres slik:

- "I tillegg til velsignelse av hus og hjem, vil denne liturgien også kunne brukes på arbeidsplasser eller lignende, der det er ønske om dette".

SALMER: Før rubrikken lister opp forslag til salmer, kan være naturlig at det henvises til særlig aktuelle kapitler i salmeboken hvor aktuelle salmer er å finne. Dette kan uttrykkes slik:

- "Eventuelle salmer bør normalt planlegges i samråd med de som bor eller arbeider i huset. Ved siden av kirkeårstidens salmer og salmene for dagens tider, vil følgende kapitler i Norsk salmebok være særlig aktuelle (kapitlene nevnes).

Deretter *kan* rubrikken komme med forslag til godt egnede salmer. Her har vi følgende forslag til endringer i listen fra NFG:

- Bør inngå: NoS 299 Nå la oss takke Gud / NoS 301 Lovsyng vår Herre / NoS 415 Du Far og Herre / NoS 416 Alltid freidig / NoS 479 Deg å få skode / NoS 752 Gud, lys om heimen vår din fred / NoS 792 Velsign vårt hus, velsign vårt bord / NoS 812 Fager kveldssol smiler / NoS 816 Bred dina vida vingar / NoS 819 Me slår framfor krossen oss din / 049 Du omgir meg på alle sider

HUS OG HJEM: I tråd med det vi har skrevet ovenfor, foreslår vi følgende nye rubrikk:

- "Velsignelse av et hjem eller arbeidssted kan kun finne sted dersom de som bor i eller bruker huset er til stede".

— Innledning —

LYS: Innledningsvis foreslår vi en rubrikk som sier:

- "Før velsigneshandlingen tar til, kan en som hører til i huset tenne et lys. Lyset bør stå slik at flest mulig kan se det eller samles omkring det".

SALME: Den innledende salmen foreslår vi kommer *etter* inngangsordene. Her vil salmen fungere som en respons på liturgens hilsen og inngangsord og ha karakter av samlingsbønn.

HILSEN: Formuleringen som ledsager den trinitariske hilsenen er etter vårt syn ikke helt vellykket. For det første bør liturgien bruke samme type dobbel bestemmelse som ellers; altså "dette huset" i stedet for "dette hus". Bedre enn disse to foreslått alternativene mener vi det vil være å gjøre følgende:

L I Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn. +

M Amen.

Her kan liturgien tilføye:

L Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.

Etter hilsenen kan liturgen si noen forberede ord, slik eller med lignende ord:

INNLEDNINGSDORD: De foreslåtte forberedende ordene innledes med setningen "Hjemmet/bofellesskapet/arbeidsstedet (e.l.) er Guds gode gave." Formuleringen er et ekko av setningen "Ekteskapet er Guds gode gave" som vi finner i vigselsliturgien (s.9). Vi er redd teksten kommer skjevt ut overfor mennesker som opplever bo- eller arbeidsfellesskapet problematisk. I så tilfelle må det være snakk om *de gode relasjonene* som slik skal kunne omtales som Guds gode gave. Vi foreslår i stedet følgende formulering:

- "Vi er samlet for å be om velsignelse over dette huset og den/de/alle som hører til her. Et hus skal gi vern og trygghet. Det er rom i livet vi ønsker å forbinde med glede, oppriktighet, velvilje og fellesskap. Et godt hus er preget av Guds ånd, et godt hjem av Jesu sinnelag.

Jesus sier: "Hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dere» (Matt 18.20). La oss be om at han som kom og tok bolig iblant oss er oss nær med sin fred, når vi kommer og når vi drar, når vi er glade og når vi er redde, her og nå og til alle tider."

— Skriftlesning —

ANTALL LESNINGER: Vi støtter at det gis anledning til å lese mer enn én tekst.

INNLEDNING: Formuleringen "Alle ting helliges ved Guds ord og bønn" har funnet en god og naturlig plassering her.

TEKSTUTVALG: Det er naturlig at tekster både fra GT og NT er inkludert blant forslagene. Tekstene bør imidlertid presenteres som *forslag*, slik at hele Skriften står til rådighet (jf vigselsliturgien). Særlig vil det være aktuelt å la handlingen forholde seg til kirkeåret. Det

bør også være åpning for at en annen enn den kirkelige medarbeideren leser teksten(e). Rubrikken kan etter vårt syn formuleres slik:

- "Liturgen, eller noen som hører til i huset, leser en eller flere av de følgende tekstene. Også andre passende bibelord kan benyttes, gjerne en av søndagens tekster."

Vi er spørrende til hvor godt følgende tekstforslag passer til anledningen: Sal 91, Sal 139, Joh 1,35-39, Joh 14. Disse kan med fordel erstattes av: Sal 127,1, Sal 46,1-6, Luk 10,5-9

— Salme og tale (samt forsakelsen og troen) —

VALGFRIHET: MF har ingen ting imot at leddene *salme og tale* er valgfrie.

FORSAKELSEN OG TROEN: Hva gjelder mulig bruk av forsakelsen og troen, som høringsdokumentet diskuterer på bakgrunn av praksis i nord, mener vi at det av sjelesørgeriske grunner er klokt å *ikke* inkludere dette her. Credo plass innenfor høymessen og dåps sakramentet bør også gi styring.

— Bønn —

UTVALGET: Bønnen, eller forbønnsleddet, er her representert med to korte ferdigformulerte bønner, samt muligheten for en fritt formulert bønn. Vi støtter det siste. De to ferdigformulerte bønnene mener vi er for like i form og innhold til at de begge fortjener sin plass her. Vi foreslår at en av bønnene erstattes med en annen type bønn/forbønn med større grad av *delaktighet* fra de som er til stede. Vi foreslår som alternativ en bønn med inntil 5 korte bønner med svarledd av typen "Herre, hør vår bønn", "Herre, bli hos oss" eller "Herre, vær oss nær". Det bør også være anledning til stillhet med individuell lystenning, enten underveis i bønnen eller kanskje aller best i forlengelsen av den (før Fadervår). Hva gjelder Fadervår, mener vi at den trykte liturgien bør inneholde den siste versjonen med mulighet til å bruke Fadervår både fra 1920 og 1977.

FORMULERINGSBEMERKNINGER: Av de to foreslåtte bønnene, mener vi begge både språklig og innholdsmessig framstår uferdige. Det andre alternativet er en bearbeidelse av den samiske bønningen. Her mener vi særlig ordet "varetekt" er unødig arkaisk. Videre skaper de stadige repetisjonene av doble bestemmelser et noe hakkete og oppramsende preg (jf. evne og vilje / medgang og motgang / trygghet og uro / forventning og glede).

Det første bønnealternativet er muligens det beste av de to. Her stiller vi størst spørsmålsteget med den temmelig abrupte introduksjonen av det sterke og assosiasjonsskapende ordparet "ondskap og fare". Begrepene, som også har tunge teologiske implikasjoner (især ondskap), er nokså kantete sammenstilt med hverdagslige

og erfaringsnære ord som gråt, savn, latter og glede. Etter vårt syn stables for mange motiver oppå hverandre innenfor et nokså begrenset tekstlig rom. Vi foreslår heller:

- L Gode Gud, vi takker deg for din omsorg mot oss og den verden vi er en del av. Alle ting har sitt opphav i deg, og du har gitt oss alt vi trenger for å leve. Vi ber for dette huset og alle som hører til her. Skap rom for felleskap og glede, og gi vern mot krefter i oss og omkring oss som fremkaller frykt. Bevar oss alle i din kjærlighet. Velsign dette huset med din fred. I Jesu navn.
- M Amen.

— Herrens velsignelse / salme —

OVERSKRIFTEN: Som for liturgiene for vigsel og gravferd, mener vi det er tilstrekkelig at overskriften er "Velsignelse" uten bestemmelsen "Herrens".

SALMEN: En eventuell sluttsalme bør kunne synges *før* den avsluttende velsignelsen (slik det er i liturgien for vigsel og gravferd).

FORMULERINGENE: Alle velsignelsesformuleringene egner seg. Dersom NFG velger å beholde salmen plassert *etter* velsignelsen som eneste alternativ, mener vi at følgende utgangspunkt valgfritt må kunne inkluderes: "Må Kristi fred råde i hjertet, og Kristi ord få rikelig rom hos dere. Og la alt dere sier og gjør, skje i Herren Jesu navn. Amen. (jf Kol 3,16ff)

FRA ROM TIL ROM: Vi mener at praksisen med å gå fram rom til rom for å velsigne ikke skal utelukkes der forholdene gjør dette påkrevd. Forholdet mellom huset som bygning og hjemmet som relasjon, må likevel understrekes. Følgende formulering vil da kunne gjentas for hvert rom i huset: "Velsign dette huset med din fred".

III TEOLOGISKE BETRAKTNINGER

INNLEDNING: Liturgien for velsignelse av hus og hjem er i høringsdokumentets tilretteleggelse sterkt knyttet opp mot liturgien for vigsling av kirker. Slik rettes oppmerksomheten mer mot *bygningen* enn *de som bor der*. Dette er innenfor en liturgisk ramme ikke uproblematisk. Sabbaten ble til for menneskets skyld, ikke mennesket for sabbaten, heter det som kjent (Mark 2,27). På samme måte har også liturgiene våre omsorgen for det menneskelige som orienteringspunkt. Det er derfor etter vårt syn vel så nærliggende å trekke forbindelseslinjene, som vi har gjort det ovenfor, til kirkelige handlinger som gravferd og vigsel som til vigsling av kirker, og selv velsignelse av huset som bygning må ha velferden for dem som bor der som sitt egentlige siktemål. I egentlig

forstand er det jo, slik vi ser det, ikke huset vi velsigner, men menneskene som bor der. Huset må snarere ses som et uttrykk for velsignelsen. Vi vil i det følgende utdype noen av disse standpunktene nærmere. Drøftingen knytter seg særlig til NFGs skapelsesteologiske betraktninger.

SKAPELSESTEOLGI: Under punktet "Teologiske og kirkehistoriske overveielser" kvalifiserer NFG liturgiforslaget på følgende måte: "*Den teologiske begrunnelsen for denne og for alle andre velsignelsesliturgier finner vi i bibelordet "Alt det Gud har skapt, er godt, og ikke noe skal forkastes når det mottas med takk. For det helliges ved Guds ord og bønn." (1. Tim 4,4-5)*". Skriftsitatet, som lagt til grunn i kirkevigslingsliturgien, hentes opp igjen her også når bolig eller arbeidsplass skal velsignes. NFG legger her altså en utpreget *skapelsesteologisk fortolkning* til grunn for sitt forslag til ny liturgi. Sentralt i argumentasjonen står Luthers forklaring til den fjerde bønnen i Fadervår ("Gi oss i dag vårt daglige brød"). Sitatet tjener til å legitimere den skapelsesorienterte tilnærmingen innenfor rammen av tradisjonell, luthersk teologi.

Vi støtter i utgangspunktet NFG når de løfter fram disse forholdene. Ikke minst i møte med ulike nyreligiøse strømninger anerkjenner vi verdien av en positivt formulert skapelsesteologi. At et hus, som en kropp, er et skapergitt gode som vi både skal takke for og ta i bruk med frimodighet, er ikke for alle og til enhver tid en selvfølge. Det er det i seg selv verd å understreke. Et hus er et uttrykk for velsignelse fra Gud. Likevel mener vi at en mer ensidig betont skapelsesteologi ikke gir begrunnelse *god nok* for de handlingene det her er snakk om. Vi opplever at høringsdokumentets uro for at takken for *skapelsesgodene* skal bli overskygget av en mer tradisjonell takk for *frelsesgodene* (jf Høringsdokumentet s. 4), står i fare for å skyve argumentasjonen for langt i motsatt retning. Kristne liturgier er prinsipielt sett alltid trinitarisk fundamentert, og kristen skapelsesteologi trer tydeligst fram når vi stiller den opp mot åttendedagsunderet og nyskapsen. Også den foreslåtte liturgien for velsignelse av hus og hjem må etter vårt syn ha sitt ankerfeste her.

KIRKEVIGSLING: Den eksplisitte tilknytningen mellom den foreslåtte liturgien og liturgien for vigsling av kirker, gjør det naturlig aller først å kommentere sammenhengen skapelse og nyskapsen innenfor en ramme vi allerede er fortrolig med, nemlig kirkevigslingene. Heller ikke vigsling av kirker kan nemlig forstås ensidig skapelsesteologisk. Til grunn for vigsling av kirker ligger som kjent at kirken først av alt er *de som hører Herren til* og at den er bygget på apostlenes grunnvoll med Jesus som hjørnestein (Ef 2,20-22). Kirken forstås i NT som et nyskapsens under hvor selve betegnelsen kirke i grunnleggende forstand er et uttrykk for *den relasjonelle forbindelse* som gjennom dåp og tro er kommet i stand mellom den oppstandne og de som ved troen er oppreist med ham (Rom 6). Dåpen beskrives som badet som *gjenföder og fornyer* (Tit 3,5). Den døpte tegnes med korsets

tegn og blir en del av den frelse som forløser alt det skapte. Slik vender korset oss om fra det som var til det som kommer når alt det skapte sammen med Guds barn skal bli frigjort og ha del i herligheten (Rom 8, 18f).

Velsignelse og vigsling av kirke har derfor, med henvisning til det nye livet i dåpen, fra gammelt av på en særlig måte vært knyttet opp mot å stille også selve bygningskroppen under korsets vern. Tradisjonelt har dette kommet til uttrykk gjennom merking av kirkehusets portaler og søyler. I moderne tid, og tilpasset luthersk tilretteleggelse av disse tradisjonene, knytter vi dette særlig til korset på alter, fondvegg og kirkespir.

Tradisjonen med korsmerkingen av nye kirkehus er altså ikke primært vokst fram for å beskytte *huset*, men for å bekrefte tilhørigheten til dåpen og korset for det folket som *sogner til huset*. Huset blir en *tegnbærer* for dette, også når menneskene *ikke er der*, eller når generasjoner kommer og går. Å vigsle en bygning til gudstjenestelig bruk forkynner for omgivelsene at selv det forgjengelige må vitne om det uforgjengelige og har del i løftene om nyskapelse (Rom 8,21). Et vigslet kirkerom vitner om at for dem som hører Kristus til er fremtiden allerede virksom.

VIGSLING AV HUS OG HJEM: Den samme dypt trinitariske tegnforståelsen mener vi det er naturlig å legge til grunn også for de andre bygningskroppene vi forholder oss til, ja i endelig forstand også kroppen selv (jf 1. Kor 6,19). I tradisjonell språkbruk er hus og hjem synonymer, slik vi kjenner det i formuleringen om å bli døpt med hele sitt hus (Ap.gj 16,15). Språkvitenskapen vil kalle dette et *metonym*. Huset er et uttrykk for de som hører til der, slik de greske begrepene oikos og oikia favner både huset som bygning og husholdning. Å velsigne et hus er derfor å velsigne de som bor og ferdes der (Luk 10,5 ff). Av denne grunn gis følgende veiledning i en tilsvarende romersk-katolske liturgi: "*Velsignelse av et hjem kan bare finne sted dersom beboerne er tilstede*" (Rubrikk 477 fra "Rituale for velsignelse av et hjem" i Velsignelsesritualer, St Olav Forlag, s. 64). Det er de som hører til i huset som velsignes og stilles under Guds vern, ikke reisverket og kledningen. Uro i huset plager ikke veggene og taket, men de som bor under det. Å tegne et kors og velsigne et hjem er således å bekrefte relasjonen til den Gud som har skapt oss, forløst oss og som holder alle ting oppe.

IDYLL: Korset holder skapelse og nyskapelse sammen, om det liturgisk enn kommer til uttrykk kun i en enkel liturgisk gest. Dette mener vi er særlig viktig å holde fast ved også for å unngå at beskrivelsen av hus og hjem blir *for idyllisk*. Formuleringen "Hjemmet er Guds gode gave" drar, slik vi leser det, i en slik idylliserende retning. Et *godt* hjem vil vi kunne forstå som en gave fra Gud, men en liturgisk handling må tale meningsfullt og sant også når hjemmet *ikke* framstår som en gave. Å hellige et hus og et hjem er både å takke for den velsignelse et godt hus og et godt hjem er, og å stille huset og menneskene som

ferdes der under håpet om forløsning for alt det skapte som dåpen og troen vitner om. Det er denne gudsrrikebestemmelsen som dypest sett konstituerer all liturgi.

FADERVÅR: På bakgrunn av dette opplever vi derfor ikke høringsdokumentets henvisning til Luthers forklaring av Fadervår som *fyllestgjørende nok* i denne sammenheng. Sakramentteologien har nemlig lært oss å kvalifisere også fadervåret i lys av tolkningsnøkkelen skapelse – nyskapelse. I liturgisk kontekst vil følgelig "Gi oss i dag vårt daglige brød" alltid være mer enn maten på bordet og klærne vi kler oss med. Først henleder bønnen oppmerksomheten mot *nattverdbordet* hvor vi får det sanne brødet, dernest mot *vårt ansvar for å tjene ved bordene* blant dem som ennå sulter og tørster. I siste instans peker bønnen mot en *framtid* der de ikke lenger finnes noen som sulter og tørster. "La riket ditt komme" lyder fadervårets andre bønn. I liturgiens billedunivers, som bærer typologiens kjennetegn, kommer denne gudsrikedimensjonen til syne. Gudsriket er horisonten for all liturgi.

OPPSUMMERING: Slik lever våre liturgier i spenningen mellom skapelse og nyskapelse, mellom et "allerede nå" og et "ennå ikke". Liturgien for velsignelse av hus og hjem kan ikke være noe unntak. Slik takkofferet under gudstjenesten alltid henter sin mening ut fra åttendedagsunderet og nyskapelsen, slik bærer vi fram oss selv - med hus og hjem og alt dette rommer - i takk og tro på de samme løftene. Vi takker for huset og hjemmet og den velsignelse dette representerer, samtidig som vi i en korsmerket liturgisk handling stiller også det forgjengelige og det foreløpige under håpet tegn. Slik makter liturgien å imøtekomme selv uroen og prøvelsen, og slik blir vi minnet om at den troende i Kristus er *en ny skapning*: "Det gamle er borte, se, det nye er blitt til (2. Kor 5,17). Å velsigne et hus og et hjem er å reise et kors i spennet mellom skapelse og nyskapelse i tro på løftene som bærer alt vi er og har. I egentlig forstand er dette å bygge huset sitt på fjell (Matt 7,24ff).

IV KONKLUSJONER

Høringsdokumentet gir et godt streif gjennom kirkens historie for hvordan praksisen tilknyttet denne type liturgier er og har vært i ulike deler av kirken. Oppsummert heter det at mens katolske og ortodokse kirker gjennom tiår har strammet inn praksisen på området, har bevegelsen i vår del av den kirkelige familie i noen grad gått i motsatt retning (jf Tyskland og Finland). Det framlagte forslaget må forstås i en slik sammenheng. Nyreligiøse strømninger påkaller erfaringer og tradisjonell fortolkning som kirken i vår tid gjør klokt i å komme i møte. Et godt stykke arbeid fra NFG kan gjøres bedre. Våre innspill overfor Kirkerådet kan oppsummeres slik:

OVERORDNET:

- Det teologiske Menighetsfakultet er i all hovedsak positiv til forslaget til liturgi som er sendt ut på høring.
- MF er positiv til at liturgien kan brukes ved ulike anledninger, også når noen opplever uro og utrygghet i huset.
- MF mener med NFG at dette ikke er tid og sted for å stille diagnose tilknyttet fenomenets egenart. Likevel må det gås opp en grense mot åpenbare sinnslidelser. Av både praktiske og sjelesørgeriske årsaker, er det et særlig behov for en forberede samtale forut for den liturgiske handlingen.
- I en ellers grundig saksframstilling stiller vi spørsmålstegn med måten det skapelsesteologiske fundamentet er formulert.
- Den liturgiske teksten framstår på flere punkter uferdig, både språklig og innholdsmessig. Vi foreslår følgende endringer:

LEDD FOR LEDD:

- Det bør gis anledning til at en som hører til i huset tenner et (Kristus-)lys under forberedelsen til handlingen.
- Korstegnet, som nå er inkludert som en del av velsignelseshandlingen, bør inkluderes også i forlengelse av den trinitariske hilsenen innledningsvis.
- Forslag til ny innledning:
 - L I Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn. +
 - M Amen.
 - Her kan liturgien tilføye:*
 - L Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.
 - Etter hilsenen kan liturgen si noen forberede ord, slik eller med lignende ord:*

”Vi er samlet for å be om velsignelse over dette huset og den/de/alle som hører til her. Et hus skal gi vern og trygghet. Det er rom i livet vi ønsker å forbinde med glede, oppriktighet, velvilje og fellesskap. Et godt hus er preget av Guds ånd, et godt hjem av Jesu sinnelag.

Jesus sier: ”Hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dere» (Matt 18.20). La oss be om at han som kom og tok bolig iblant oss er oss nær med sin fred, når vi kommer og når vi drar, når vi er glade og når vi er redde, her og nå og til alle tider.”
- Den innledende salmen bør komme *etter* inngangsordene.
- Åpenheten for å lese mer enn én tekst bør være der. Det bør også være anledning til å lese andre tekster enn de som er foreslått, gjerne en av søndagens tekster.
- Formuleringen ”Alle ting helliges ved Guds ord og bønn” har funnet en god og naturlig plassering.
- Følgende tekster bør utgå: Sal 91, Sal 139, Joh 1 og Joh 14. Følgende tekster kan inngå: Sal 127,1 og Luk 10,5.-9
- De påfølgende leddene *salme og tale* kan godt være valgfrie.

- Forsakelsen og troen hører ikke hjemme i denne liturgien.
- Den ene forbønnen bør utgå til fordel for en ny med anledning til svarledd fra de som er tilstede. Svarleddene kan være: "Herre, hør vår bønn", "Herre, bli hos oss" eller "Herre, vær oss nær".
- Anledningen til fritt formulert (for-)bønn bør beholdes.
- Den ferdigformulerte forbønnen uten svarledd kan omformuleres slik:

L Gode Gud, vi takker deg for din omsorg mot oss og den verden vi er en del av. Alle ting har sitt opphav i deg, og du har gitt oss alt vi trenger for å leve. Vi ber for dette huset og alle som hører til her. Skap rom for felleskap og glede, og gi vern mot krefter i oss og omkring oss som fremkaller frykt. Bevar oss alle i din kjærlighet. Velsign dette huset med din fred. I Jesu navn.

M Amen.
- Bønnen bør kunne etterfølges av stillhet og lystenning slik at den enkelte kan formulere sine egne bønner.
- Fadervår gjengis primært i ny versjon med anledning til også å bruke 1920 og 1977-utgaven.
- En eventuell sluttsalme bør kunne synges *før* den avsluttende velsignelsen (slik det er i liturgien for vigsel og gravferd).
- Som for liturgiene for vigsel og gravferd, mener vi det er tilstrekkelig at den avsluttende overskriften er "Velsignelse" uten bestemmelsen "Herrens".
- Følgende utgangords foreslås som valgfritt alternativ (dersom sluttsalmen beholdes der den er foreslått plassert): "Må Kristi fred råde i hjertet, og Kristi ord får rikelig rom hos dere. Og la alt dere sier og gjør, skje i Herren Jesu navn. Amen."

NYE INNLEDENDE RUBRIKKER

- En samtale med de som hører til i huset inngår normalt i forberedelsene til handlingen. Det gir anledning til å tilpasse liturgien til lokale og aktuelle forhold og lytte til erfaringene til de som hører til i huset. Godt sjelesørgerisk skjønn handler også om å vite når liturgien ikke bør tas i bruk.
- Vigslet medarbeider bærer tjenesteskjorte under ledelsen av liturgien.
- I tillegg til velsignelse av hus og hjem, vil denne liturgien også kunne brukes på arbeidsplasser eller lignende, der det er ønske om dette.
- Eventuelle salmer tilknyttet handlinger bør normalt planlegges i samråd med de som bor eller arbeider i huset. Ved siden av kirkeårstidens salmer og salmene for dagens tider, vil følgende kapitler i Norsk salmebok være særlig aktuelle (kapitlene nevnes).
- Velsignelse av et hjem eller arbeidssted kan kun finne sted dersom de som bor eller bruker huset er til stede.

NYE TEKSTRUBRIKKER

- Før velsigneshandlingen tar til, kan en som hører til i huset tenne et lys. Lyset bør stå slik at flest mulig kan se det eller samles omkring det.
- Liturgen, eller noen som hører til i huset, leser en eller flere av de følgende tekstene. Også andre passende bibelord kan benyttes, gjerne en av søndagens tekster.

SALMENE

- Følgende endringer foreslås.
Bør inngå: NoS 299 Nå la oss takke Gud / NoS 301 Lovsyng vår Herre / NoS 415 Du Far og Herre / NoS 416 Alltid freidig / NoS 479 Deg å få skode / NoS 752 Gud, lys om heimen vår din fred / NoS 792 Velsign vårt hus, velsign vårt bord / NoS 812 Fager kveldssol smiler / NoS 816 Bred dina vida vingar / NoS 819 Mer slår oss framfor krossen din / 049 Du omgir meg på alle sider